

DOĞU KÜLTÜRÜNÜN BATIDA YANSIMALARI

Sibel OKUYAN¹

ÖZET

Batının Doğu İle Bilimsel buluşması teknik ve yazın (edebiyat) alanlarında olmak üzere iki yönlü olmuştur. Yani bilim ve teknik alanlarında doğu-batı etkileşimi olmuştur.

Edebiyat alanındaki yaklaşımlarda, Avrupalı Doğubilimcilerin amacı, ülkelerine ve edebiyatlarına politik, kültürel, dilsel ve dinsel bazı gözlemlerini aktarmak olmuştur. Bunlar arasında yanlı veya maksatlı çalışmalar yapanlar da olmuştur. Ancak, bizim buradaki amacımız, yansız ve bilimsel olarak yapılanları mercek altına koymak ve onlardan söz etmektir. Burada bilimselliklerine güvendiğim önemli Alman doğubilimcilerin çalışmalarından çeviri ve aktarma yaparak, onları tanıtmaya çalışacağım.

Batının doğu kültürü ile ilk teması haçlı seferleri ile olmuşsa da, daha önce Emeviler'in İspanya'da yüzyıllar boyu kalmış olmaları, Avrupalı din adamlarının, politikacıların ve edebiyatçıların doğuya yönelmelerinde önemli rol oynamıştır.

Özellikle İspanya'da kurulan, kültür ve çeviri merkezleri doğu dillerinden (Arapça, Süryanice, Aramice, İbranice, Farsça) yapılan Astronomi, Matematik, Tıp alanındaki çeviriler, batının ilgisini çekmiştir. Özellikle Toledo, Granada, Kortoba, Sevilla kentleri Doğu-Batı kültürlerinin öğrenildiği, araştırıldığı birer çeviri ve kültür merkezleri olmuştur.

Doğu kültürünün batıyı, bilim alanında etkilemesi VIII. yüzyıldan itibaren başlayan bir süreç içerisinde olmuştur. Batıdan Doğuya yanlı ve yansız bakan birkaç düşünür ve yazar hakkında kısa bir irdeleme yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Kültür, Kültürlerarasılık, Oryantalizm, Çeviribilim*

¹ Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü Araştırma Görevlisi
sokuyan@sakarya.edu.tr

THE REFLECTION OF EASTERN CULTURE IN THE WEST

ABSTARCT

The scientific encounter of East and West has been in the fields of technic and literary. In literary field, European orientalists aimed to convey their observations on politics, culture and religion to their own countries and literatures. There have also been some people to conduct biased studies. Our aim is to examine and mention those who had impartial and scientific studies. In this study, I will translate and convey some of the works of such German orientalists and try to introduce them.

The West met eastern culture during the crusades; however there has been a great impact on European politicians, religious functionaries and authors from the period when Umayyad dwelled in Spain.

The culture and translation centers particularly in Spain had done many translations from eastern languages (Arabic, Syria, Aramaic, Hebrew and Farsi) in the fields of mathematics, medicine and astronomy and these translations attracted western societies. Especially the cities of Toledo, Granada, Cordoba and Seville had been the centers of translation and culture where cultures of East and West were learnt.

The effects of the east on science in the west started from 8th century on. The current study examines the impartial views of some western thinkers and authors about eastern culture and society.

Keywords: *Culture, Intercultural, Orientalism, Translation studies.*

1. Doğu-Batı İlişkileri

Dünya Tarihinde “Kültürlerarasılık” denince akla ilk gelen, Doğu ve Batı kültürleridir. Çünkü bu kültürler dünya kültürlerini sosyal yaşam bakımından daha fazla etkilemişlerdir. Dolayısıyla, bu iki kültür arasında oldukça fazla inceleme ve araştırma yapılmıştır. Özellikle, batı kültürünü etkileyen hatta bir bakıma doğrudan oluşturan, doğu kültürü birçok kez göz ardı edilmiş, tüm dünya kültürlerinin kaynağı Avrupa kültürü

olarak tanıtılmaya çalışılmıştır. Batı birçok konuda olduğu gibi, bu konuda da Avrupa merkezli (Europa zentriert) düşünmüş ve kararlar vermiştir. Her iyi ve olumlu unsurun kendi kültürlerinden kaynaklandığını savunmuş, diğer kültürleri nerdeyse yok sayma noktasına gelmişlerdir. Bu bağlamda kimi kültürleri ve değerleri aşağılamış veya alay etme durumuna düşmüşlerdir. Oysa Doğu kültürü, özellikle İslam bilginlerinin bulgularıyla beraber Batıya ışık tutmuş, Beytül Hikme ve Endülüs arasında bilim köprüsü kurulmuştur. Doğu insanının, kendi kültürünün bilime yaptığı katkıları bilmesi, üstünlük (kibir) duygusuna kapılmadan, kendine olan güveni pekiştirmelidir.

Batının Doğu ile Bilimsel buluşması teknik ve yazın (edebiyat) alanlarında olmak üzere iki yönlü olmuştur. Edebiyat alanındaki yaklaşımlarda, Avrupalı Doğu bilimcilerin amacı, ülkelerine ve edebiyatlarına politik, kültürel, dilsel ve dinsel bazı gözlemlerini aktarmak olmuştur. Bunlar arasında yanlı veya maksatlı çalışmalar yapanlar da olmuştur. Ancak, bizim buradaki amacımız, yansız ve bilimsel olarak yapılanları mercek altına koymak ve onlardan söz etmektir. Bu yazıda bilimselliklerine güvenilen önemli Alman Doğu bilimciler, çalışmalarından da çeviri ve aktarma yapılarak tanıtılmaya çalışılacaktır.

Batının Doğu kültürü ile ilk teması haçlı seferleri ile olmuşsa da, daha önce Emeviler'in İspanya'da yüzyıllar boyu kalmış olmaları, Avrupalı din adamlarının, politikacıların ve edebiyatçıların doğuya yönelmelerinde önemli rol oynamıştır.

Özellikle İspanya'da kurulan, kültür ve çeviri merkezlerinin Doğu dillerinden (Arapça, Süryanice, Aramice, İbranice, Farsça) yaptığı Astronomi, Matematik, Tıp alanındaki çeviriler, batının ilgisini çekmiştir. Özellikle Toledo, Granada, Kortoba, Sevilla kentleri Doğu-Batı kültürlerinin öğrenildiği, araştırıldığı birer çeviri ve kültür merkezleri olmuştu.

İspanya, Sicilya' da olduğu gibi, IX. yüzyıldan sonra uzun süre Hristiyanların, Müslümanların ve Yahudilerin yaşadığı bölgeler idi. Böyle farklı toplumların bir arada yaşamasının olumlu ve olumsuz yanları olmuştur. Ancak, tarihte ilk kez farklı kültürlerin uyum içerisinde

yaşadığı bir bölge olarak Kabul edilmiştir Endülüs (Andelosia). Bugün bile bu “uyum” ve “birliktelik” örnek olarak gösterilmektedir.

Bu toplumların kendi aralarında kültür ve bilgi alışverişi olmuş ve birbirlerinden fazlaca etkilenmişlerdir. Öte yandan Doğu dünyasında İskenderiye'de, Antakya'da, Harran'da, Bağdat'ta kurulan çeviri okullarına benzer biri de İspanya'da “Toledo”da kurulmuştu. Bağdat'ta kurulmuş olan “Beytül Hikme” okulunun bir benzeri de böylece İspanya'da “Toledo”da kurulmuş oldu.

Toledo, Hıristiyan ve İslam kültürünün kesiştiği bir yer olup, Sosyal ve Fen Bilimlerinin okutulduğu bir kentti. Çeviri etkinliklerinin fazla olduğu bir kültür ve çeviri merkezi olarak bilinmekteydi. Bu dönemde, Toledo kütüphanesinde 200.000, Kortoba da ise 400.000 eserin olduğunu kaynaklarda belirtilmektedir (Vermeer I, 1996: 213).

Toledo Okulunun adı "Salama Carr" idi. Rahip Raimund von Toledo birçok çevirmeni Toledoya getirmiş ve yoğun çeviri çalışmalarını sürdürmüştür. Yüze yakın Doğu eserini önce Latinceye sonra da halk dillerine çevirmiştir. Bu çalışmalar Avrupa'da ilginin Doğuya yönelmesinde son derece etkili olmuştur. Herder, “Avrupa, kültürünün oluşumunda Endülüs kültürüne çok şeyler borçludur” tespitini yapmıştır.

Özellikle Rönesans ve Aydınlanma dönemlerinde, Batılı araştırmacıların ilgi alanları Avrupa sınırlarını aşma gereği doğmuştur. Avrupa için “bakir” alan kuşkusuz Doğu idi. Zaten Endülüs'ten ve haçlı seferlerinden haberler, nakiller, hikayeler ve yeni şeyler duyulmaya başlanmıştı. Önce, gezginler, sonra araştırmacılar daha sonra da edebiyatçıların alan çalışması haline gelen Doğubilim, birçok Doğu bilimcilerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Böylece 12. yüzyıldan itibaren Doğubilimin temelleri atılmış ve 17.yüzyıldan sonra da çalışmalar gün yüzüne çıkmaya başlamıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi, Doğu bilimcilerin arasında yanlı ve maksatlı kişiler olmasına karşın, edebiyat alanında çalışanlar yanlı ve

maksatlı düşünceden uzak, kendi alanlarında Doğu kültürünü Batıya tanıtan eserler vermişlerdir. Burada bunlardan sadece birkaç örnek vermekle, Doğubilimine gerçekten hizmet etmiş çalışmalar görülecek.

Öte yandan kültürel farklılıklar denilince akla Doğu-Batı kültürleri gelmektedir. Geçmişte her iki kültür çeşitli vesilelerle karşı karşıya gelmiştir. Sorun biraz da, Batı kültürünün kendini belirleyici ve her şeyin odak merkezi olarak görmesinden kaynaklanmaktadır.

Bilimsel ve toplumsal açıdan incelendiğinde, her iki kültürün farklılıklardan çok, benzer ve aynı olan yönlerinin daha çok olduğu görülecektir. Sorun, ön yargıların ve bilgisizliğin hala giderilmeyişinde yatmaktadır.

Oysa Batı Mistisizminin doğuşunda, Doğu düşünce inanç sistemi olan tasavvufun büyük etkisi yanında; batı felsefesinin, pratik bilimin oluşumunda, mimari ve müziğin gelişmesinde önemli roller oynamıştır. Bunların yanında, teknik ve bilim alanlarında batıda gelişen ve insanlığın hizmetine sunulan birçok değerler; teknik alanlarda buluşlar doğu kültürlerinden batıya taşınmış ve bugünkü teknolojik ve bilimin gelişimi sağlanmıştır.

Bu konuda A. Bedevi'nin "Batı Düşüncesinin Oluşumunda İslam'ın Rolü (2010)" adlı eseri önemli bilgiler vermektedir. Aynı şekilde, Dimitri Gutas'ın "Greek Thought Arabic Culture (2003)"-Yunanca Düşünce Arapça Kültür adlı eseri de bu alanda bilgi veren önemli bir çalışmadır. Eserde doğu-batı kültürünün etkileşiminde "çeviri"nin rolü detaylı biçimde irdelenmekte; Abbasiler ve Emeviler zamanında bilime ve bilim insanlarına verilen değer ve himaye ortaya konmaktadır.

Doğu kültürünün Batıyı, bilim alanında etkilemesi VIII. yüzyıldan itibaren başlayan bir süreç içerisinde olmuştur.

2. Bilim Alanında Etkiler

Müslümanlar ile Batılılar arasındaki kültürel alışveriş Toledo (Tuleytula) şehrini 1085 yılında geri almaları ile başlar. Şehir; Müslüman Endülüs ile Hristiyan İspanya'nın sınırı haline gelmişti. Şehirde üç büyük dini

topluluk birlikte yaşamaktaydı: Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudiler. Yahudiler diğer iki dini topluluk arasında köprü vazifesi görmekteydi. Yahudiler, hem ticaret hem de kültürel alışverişte aracılık ediyorlardı. Toledo patriği Raimond (1126-1152) Arapça eserlerin İbraniceye ve Latinceye çevrilmesi için öncü konumdaydı. Toledolu çevirmenlerin öncelikli ilgileri Arapçaya çevrilmiş Grek asıllı kaynaklara dönüktü. Yapılan çeviriler sayesinde doğudaki bütün bilgi birikimine ulaşılar.

Müslümanların Batı bilimsel düşüncesinin oluşumunda oynadıkları rol, yaklaşık bütün bilim dallarında açıkça görülmüştür.

2.1 Matematik

Matematik dalında Müslümanlar büyük bir role sahiptirler. Her şeyden önce ondalık hesap düzenini Batıya kazandıran Müslümanlardır.

Günümüz Avrupası'nda kullanılan ve Frenk Rakamları olarak bildiğimiz rakamlar, aynı rakamlardır. Arap dünyasında kullanılan rakamlar ise Hindistan kökenlidir.

Aynı zamanda ardışık, tek ve çift sayıların; birinci, ikinci ve üçüncü dereceli üslü kemiyetlerin özelliklerini Arap alimleri keşfedip geliştirmiştir. Bunun dışında Cebirdeki üçüncü ve dördüncü derece denklemlerin çözümleri ve Matematikte bilinmeyen tek terimlisi olarak kullanılan (x) ifadesi de Arap ilimcilerin matematik keşifleri arasında yer alıyor (Spies,1949: 23).

Bunların dışında ikinci derece denklemlerinin ve "n" köklü denklemlerin geometrik yönünden doğruluğunu ispatlayan Arap Matematikçilerdir. Abul Vefa sayesinde kesik kronik açık şekil, alan ve hacminin hesaplaması Matematik ilmine girmiştir (Spies,1949: 23).

Müslümanların geliştirdikleri matematik biliminin Avrupa'ya taşınması 13. yüzyılda Leonardo de Pisa aracılığıyla olmuştur.

2.2 Astronomi ve Astroloji

Müslümanlar astronomi biliminde özellikle de uzay gözlemlerinde büyük rol oynamışlardır. Avrupa'nın bu alanda tanıdığı büyük bilginler arasında Muhammed bin Musa el-Harizmi'yi zikredebiliriz. Gözlem için düzenlediği astronomi tablolarının bir kısmını kendisi düzenlemiş, bir kısmında da Hintlilerden etkilemiştir. Bu tabloları Bathlı Adelhard 1126'de Latinceye çevirmiştir.

Müslümanlarda astronomi biliminin böylesine köklü olmasının nedeni, büyük ölçüde trigonometriyi uzay gözlemlerine uygulamalarından kaynaklanmaktadır.

Müslümanlar ay takvimini kullandıkları için ay üzerinde özel olarak durmuşlardır. İlgilendikleri bir gezegen de Merkür'dür. El-Battani Merkür gezegeninin hareketleri hakkında da bir teori geliştirmiştir. İslam astronomları güneşin, ayın ve gezegenlerin yörüngelerini titizlikle incelemiş ve bunlar hakkında incelemeler yapmışlardır. Sabit yıldızların alanı ise İslam Alimleri tarafından tamamen incelenmiştir (Spies,1949: 25).

Ortaçağ Avrupa'sında Astrolojik çalışmalar yapılırken yoğun olarak Doğunun tesiri altında kalınmıştır. Araplar bu alandaki bilgilerini Eski Doğudan ve Antik Medeniyetlerden alarak geliştirdiler. Daha sonra Arapların oluşturmuş oldukları eserler Latinceye çevrildi ve ancak bu şekilde Avrupa bu eserlerden faydalanabildi.

2.3 Kimya ve Fizik

Kimya ve fizik dallarında da Müslümanların Batı düşüncesine büyük katkıları olmuştur. Bu sahada öne çıkan Ebu Ali el-Hasan (el-Huseyn) İbnü'l Heysem'dir. Batılılar "*Alhazen*" adıyla tanıdıkları bu şahsiyet, özellikle optik biliminde tanınmış bir otoritedir.

Müslümanların kimya sahasında da çok büyük katkıları ve sayısız keşifleri olmuştur (Spies,1949: 21).

Kral suyu, kükürt asit, azotik asit, gümüş nitrat, demir oksit, bakır oksit, çinko oksit, cıva oksit, bakır sülfür... gibi.

2.4 Tıp

Batı, tıp alanındaki bilgileri edinirken yaklaşık dört asır boyunca Müslümanların kaynaklarına mahkûm yaşamıştır. Müslümanlar Antik Grek tıbbından yaptıkları çeviriler dışında birçok tıbbi keşfe de imza atmışlardır. Örneğin *İbn Zühr*, uyuz hastalığına yol açan paraziti keşfetmiştir. Nabız ve idrar tahliline dayalı teşhiste gerekli kuralları koymuşlardır. Botanik bilginlerinin araştırmalarından yararlanarak Farmakolojiye (ilaç bilim) katkıda bulunmuşlardır.

İbni Sina İslam aleminin yetiştirdiği ünlü bir hekimdir. İbni Sina'nın Grek ve Arap tedavi metotlarını bir araya getirmiş olduğu "Kanun Fit Tıbb" adlı eseri meşhurdur. Bu eser ve bunun dışında Arap ilim adamlarının eserleri Batıdaki tıbbi çalışmaların temelini şekillendirmiştir (Spies,1949: 19).

Aynı zamanda İspanyada yetişmiş olan Müslüman alim Ebül Kasinez Zahravi "Zahrav Et Tasarif" adlı eseriyle tıp alanındaki birçok konuyu açıklamıştır. Bu konular arasında cerrahinin esasları, dokular, deri altı dolaşımı gibi başlıklar yer almaktadır.

Müslüman tıp adamlarının önemli etkilerinden biri de hastaların ücretsiz tedavi edildikleri halka açık hastanelere öncülük etmeleridir. Bundan örnek alınarak Avrupa'nın birçok yerinde Bologna, Napoli, Oxford, Cambridge ve Enciye gibi tıp okulları açılmıştır.

2.5 Felsefe

Antik dünyanın fikir ürünleri Doğuya ve Avrupa'ya aktarılması iki farklı yol ile gerçekleşmiştir. İlkinde Abbasi Halifesi Memun zamanında gerçekleşmiştir. Bu dönemde Antik kökenli eserler Arapçaya çevrildi ve yoğun bir Yunanca-Arapça çeviri süreci yaşandı ve böylelikle Doğu bu eserleri tanıma fırsatı elde etti. İkinci dönem ise 1126-1151 yıllarını kapsamakta. Bu dönemde Başpiskopos Raymond ve Toledo, Arapçaya çevrilen Antik eserlerini Latinceye çevirerek bu eserleri Avrupa'ya tanıtmıştır (Spies,1949: 16).

Müslümanlar; Batı felsefesinin oluşumunda Avrupa'ya Antik Grek felsefesinin taşıyıcı, aynı zamanda da ürettikleri ve geliştirdikleri

düşünsel birikimle etkileyici konumdadırlar. Avrupa 12. ve 13. yüzyılda Müslümanlar vasıtasıyla Aristo'nun eserlerini, Proclus ve Plotinus'un felsefesinden bazı detayları ve Eflatun felsefesinin ana hatlarını tanımıştır.

Avrupa düşüncesi üzerinde daha büyük etkiye sahip olanlar ise hiç kuşkusuz Müslüman filozofların zihinsel üretimleridir. Bazı eserleri Latinceye, bazıları da Avrupa dillerine çevrilmiştir.

Farabi, İbni Sina'dan sonra gelen İbni Rüşd İspanyada yetişen İslam filozoflarından en büyükleri arasında olarak bilinir Avrupalılar tarafından. İspanyada ve böylelikle Avrupa'da İslam filozofların büyük etkileri olmuştur. Bunların başında Farabi gelmektedir çünkü Farabi Müslümanlar arasında ikinci Öğretmen olarak ün yapmıştır (birinci Öğretmen Aristo'dur). Gazal ide İspanyada köklü etkiler bırakan bir diğer İslam Filozofudur. Özellikle Raymondus Lullus ve Raymondus Martinus üzerinde büyük etkiler bırakmıştır (Spies,1949:18).

Macellan Yıldızı'nın Keşfi: İnsanoğlu milattan bin yıl öncesinden başlayarak Güney Kutbu'na götüren bu yıldızı keşfetmeye çalışmıştır. Güney denizlerine giden Çinliler ve Güney Irak Keldanileri Süheyl Yıldızı'na bakarlardı. Bu yıldız, Güney Kutbu yıldızıydı.

Güney Arabistan limanlarında inşa edilen gemilerin inşa yöntemleri Koçin'deki Hintli denizcilerden öğrenilmişti. Bunlar ağır tonajlı gemilerin yapımında hurma kerestesi kullanırlardı. Kerestelerin montajında kesinlikle çivi kullanılmaz, geçme sistemi kullanılırdı.

Müslümanlar tarafından Antik Yunandan alınarak geliştirilen ve genişletilen Felsefe, Tıp, Matematik ve Tabii ilimler İspanya ve İtalya aracılığı ile Fransa, Almanya ve İngiltere'ye aktarılmıştır (Spies,1949: 25).

2.6 Edebiyat Alanında Etkiler

Edebiyat alanında, Doğu kültürünü, yaşam ve inanç biçimini (İslam'ı) yeren ve önyargılı yaklaşımlar olmuştur.

2.6.1 Önyargılı yaklaşımlara örnekler:

Volter, Martin Luther, H. Sachs örneklerinde olduğu gibi ve sadece önyargıların etkisinde kalarak düşmanca ifadelerle özellikle İslama hakaretler yağdırmışlardır.

Bu bağlamda, Onur Bilge Kula'nın konu ile ilgili makalesinden bir alıntıya yer vermek doğru olur.

" Oryantalizm, Doğu-Batı gibi coğrafi ayırımın yanı sıra Hıristiyanlık-İslam ayırımına veya karşılaştırmasına dayanır. Volter, oryantalist söylemde çoğu kez İslam yerine aşağılayıcı ve dışlayıcı vurgusu belirgin olan, İslam'ı bir kişinin doktrini veya ideolojisi durumuna indirgeyen "Muham-metçilik" kavramı kullanılır.

Voltaire'in "Muhammet" (1742) adlı Türkçeye çevrilmemiş bir draması vardır. Voltaire, bu dramada yazın-sallaştırdığı kimi görüşlerini "Felsefe Sözlüğü"ne (1765) yazdığı "Muhammetçilik" maddesinde kalıcılaştırmıştır. Böylece, "İslam" yerine indirgemeci ve küçümseyici bir kavram olan "Muhammetçilik" kavramının Batı'nın "kolektif bilincine" ve "oryantalist söylemine" yerleşmesine öncülük etmiştir.....

Volter'in Hz. Muhammed hakkında herhangi bir dinin peygamberine asla yakışmayan ve "oryantalist" söylemi güçlendiren nitelemeler içermektedir. Söz konusu nitelemeler arasında oryantalizmin temel idelerini veya savlarını çığırıştıran, "acımasız despot", "zorba", "fetihçi", "düzinelerce halkı boyunduruk altına alan bir dünya hükümdarı", "aldatıcı", "dolandırıcı", "iç savaş çıkana", "öç düşkünü", "yakıp yıkıcı", "egoist" sayılabilir.

Oryantalist söylemin temel kavramlarından biri olan "Muhammetçilik", Fransa'da 18. yüzyılın ikinci yansında ansiklopedilere, dolayısıyla da bilim alanına girmiştir.

Burada, Voltaire'in, son derece olumsuz bir Türk imgesi geliştirdiğini görmekteyiz. (Kula,2010: 24)

Öte yandan Martin Luther'in Türklere karşı hazırladığı vaazlarda ve dualarda kullandığı ifadeler de aynı görüşleri yansıtmaktadır:

1. Martin Luther'in Türklere Karşı Çocuk Duasından bir beyit:

“İsa’nın ve kutsal kilisenin ezeli düşmanı olan Papa ve Türklere karşı söylenen bir

Çocuk şarkısı”

Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort

Und streu das Babst und Türcken Mord

.....

(Coşan;2009:321)

“Tanrım yardımcı ol bize sözlerinle

Papa’nın ve Türklerin cinayetini engelle

2.

Aber du weissest, Allmaechtiger Gott Vater,

Dass wir dem Teuffel, Bapst, Türcken nichts gesündigt haben.

Sie auch kein recht noch macht haben/uns zu straffen.

(Coşan;2009:329)

Ama sen biliyorsun ki, her şeye kadir Tanrı’ m,

Biz Şeytan’a Papa ve Türklere karşı hiç günah işlemedik,

Bu nedenle onların bizi cezalandırmaları için ne hakları ne de güçleri

Vardır. (Coşan;2009: 369)

Hans Sachs ise çağının Türklere ve İslama bakış açısını yansıtan görüşleri ise bundan farksız görünmektedir.

Behüt uns gnedig allezeit
vor diesem feind der Christenheit,
dem Türken, blutdürstigen hund,
.....
O got, sein wüten von uns wend,
daß er dein christenlichen erb
auch nicht an leib und seel verderb...

.....
(Schimmel,1963.s.12)

Ey Tanrım ! Korum bizi bu Hıristiyanlık düşmanından,
Kana susamış Köpek, Türklerden !

.....
Uzaklaştır bizden öfkelerini

Hıristiyanlık dinine zeval gelmesin.

Dua gibi yazılan bu dizeler Martin Luther'in söylemlerini ve dualarını anımsatır şekildedir. "Tanrı'nın Cezaları Türkler, Deccal Türkler, Yecüc Mecüc Türkler, İlahilerde Türk Tehditleri „ gibi olumsuz ifadeler, Luther tarafından kullanılan korku ve nefret içeren imaj motiflerdir.

Bu tutum ve davranışlar hiçbir tarafa bir kazanç sağlamamıştır tarih boyunca. Ancak yeni nesillere bu kin ve nefret duyguları bu şekilde taşınmıştır. Bundan dolayı, X.yy.da Endülüste sağlanan Birlikte yaşam (Koexistenz) örneği bugün 21. yy. da gösterilemiyor. Bu gibi olumsuz çağırışimler yapabilecek söylem ve ifadeler çocuk i ve gençlik ilahilerinde yer alması da çok şaşırtıcı gelmektedir (Coşan,2009: 128-145).

Bu yüzden, karanlık Ortaçağ dönemden çıkıp, ön yargılardan sıyrılıp çağımızın ışığı ile aydınlanamıyor bazı uluslar.

2.6.2 Önyargısız Yaklaşımlara Örnekler:

Doğuya bakışlarını yönlendirenlerin hepsi kuşkusuz ön yargılı değildi. Bilimsel bakış açısıyla çalışmalar yapan ve Doğunun güzelliklerini ve edebi sanatlarını batıya aktaran Oryantalistler de vardı.

Hammer-Purgstall (1774-1856) Avusturyalı diplomat, tarihçi ve bir tercümandır. Viyana yakınlarında Ölosternburg mezarlığındaki Kabrinde vasiyeti üzerine Arapça yazılmış *“Burada üç dilin tercümanı Hammer’in oğlu Yusuf yatmaktadır”* ifadesi yer almaktadır.

(Şair, doğu bilimci, filolog ve bir Alman düşünürü olan Friedrich Rückert). Osmanlı tarihçisi Hammer-Purgstall’dan Arapça, Farsça ve Türkçe öğrendikten sonra Doğu edebiyatı ile ilgilenmiş ve doğunun klasik şairlerinden (Sadi, Hafız, Cami) ve Mevlana’dan doğrudan veya dolaylı çeviriler yapmış, böylece, Doğunun düşünce ve mistik dünyasını Alman edebiyatına tanıtmaya çalışmıştır. Bununla da kalmayarak, Hint, Çin ve Uzak-Doğu edebiyatları ile de ilgilenen Rückert, çalışmalarını, Mevlana Celaleddin’e yöneltmiştir. Bu bakımdan, onun Mevlana Celaleddin’e olan ilgisi, diğerlerinden çok daha farklı ve anlamlıdır. Rückert, Mevlana’yı Alman/ Batı dünyasına tanıtmak amacıyla Divan’ından ve Mesnevi’sinden çeviriler yapmış, edebi yaşamını bu aktarım faaliyetiyle anlamlandırmıştır (Öztürk,1984), (Öztürk-Akay,2007).

Hammer’in Oryantalizm hakkındaki görüşleri ise kısaca şöyledir:

“Bizim heyecanlı çalışmalarımızın ışığı doğudan yükselmiştir.....şiirin kaynağı doğudan fışkırmış, batıda ve kuzeyde oluşanlarla kaynaşıp Oryantalizmi derin bir şekilde etkilemiştir. Sonuçta ilginç birleşimler ortaya çıkmıştır....”(Schimmel,1963:9)

Aynı doğrultuda Goethe için övgü sözleri de şöyledir:

“Bu hayat kaynağının sahibi Doğu-Batılı Goethe,

İki denizi kaynaştırmayı bilmiş,

Büyük maharetiyle Doğu-Batı okyanusunu şiirlere dökmüştür.”
(Magon,1988:311)

Hammer, Doğu-Batı Divanını, doğu ile batıyı birleştiren bir halka olarak tanımlamaktadır.

Friedrich Rückert (1788-1866), Mevlana Celaleddin tutkunu bir Alman şairidir. Onu Alman edebiyat dünyasına tanıtmak amacıyla divanından ve mesnevisinden çeviriler yapmış, hayatını bu aktarım faaliyetiyle anlamlandırmıştır. Yaptığı iş, sadece bir çeviri değildir; fakat aynı zamanda bir karşılaştırmalı edebiyat araştırması, bir metinler arasılık alıştırması, birçok yönlü bakış gayretidir. Şark dünyasına ait başka metinler de çevirmiş olmakla birlikte, Mevlana ve metinlerine karşı gösterdiği sıra dışı yakınlık, onu, içine girdiği dünyanın kendine özgü şartlarına uyum sağladığını, herkesin teneffüs etmeye cesaret edemeyeceği atmosferde teneffüs etmeyi öğrendiğini ve bu büyük farkındalığı yetiştirdiği topluma (Almanya'ya) da tattırmak aşkına büyük çaba sarf ettiğini kanıtlamaktadır (Öztürk-Akay,2007: 16).

Rückert de aynı şekilde doğunun zenginliğinde Mevlana'yı şöyle anlatıyor:

Mevlana nennt sich das Licht im Osten,

Dessen Widereschein euch zeigt mein Gedicht (Rückert,1882: 203) .

Mevlana doğuda bir ışıktır, deniyor

Onun yansımaları benim şiirim gösteriyor.

Rückert, Mevlana'nın hoşgörüsünü içine olabildiğince sindirmiş olarak düşüncelerini dizelere de dökmüştür:

"Mecusi, Brahman, Hıristiyan ve Müslümanım,

Sen de benim güvencemsin, gel uzaklaşma

Hint tapınaklarında, Camilerde ve Kilisede yöneldiğim,

Sadece senin yüzündür, gel uzaklaşma" (Rückert,1882,286).

Doğu inanç dünyasını eserlerinde yakından işleyen Rückert, her üç dine olan yakınlığını ve derin bilgisinin şöyle anlatıyor dizelerinde:

Ich war im Garten, als das Paar darinnen war,

Und als hinein die Schlange kroch, ich liebe lang.

*Als Pharao verschlungen ward vom rothen Meer,
Hielt ich die Hände Mosis hoch, ich liebe lang.
Mit Noe in der Arch', im Brunnen mit Joseph,
Im Himmel war ich mit Henoch, ich liebe lang.
Als Mohammed durch alle Höh'n der Himmel fuhr,
Fand er im siebenten mich hoch, ich liebe lang.*

(Rückert,1882:227)

Ben de cennette idim, o ünlü çift oradayken,
Yılan oraya sızmıştı ya, o zaman;
Sevgim yücedir benim!
Firavun kızıl denize gömüldüğünde,
Musa'nın ellerini havaya ben kaldırdım;
Sevgim yücedir benim!
Gemide Nuh ile, çeşmede Yusuf ile
Gökyüzünde İsa ile birlikteydim.
Sevgim yücedir benim!
Muhammed gökyüzünün katlarını dolaştığında,
Yedinci katta beni gördü,
Sevgim yücedir benim!

Burada Rückert, Oryantalizme edebiyat ve mistik alanında önemli bir açılım getiriyordu. Sadece Doğu kültürünü, düşünce dünyasını batıya aktarmıyor, aynı zamanda kültürler arası bir misyon da yüklenmiş oluyordu. Bugün buna "Kültür Elçisi" deniyor.

Rückert'in Mevlana için yazdığı gazellerindeki övgü dizeleri ise bu görüşü daha çok pekiştirmektedir.(Rückert,1819: 206-237)

Rückert, "Gazel" i ilk kez şiirlerinde özgün "vezin" ölçüsüne göre tam olarak Almanca kullanma yeteneğini göstermiştir. Daha önce Platen de

bunu denemişse de, gerçek başarıyı Rückert göstermiştir. Bunu kendi dizelerinde de buluyoruz:

Die Form des Ghasels

Die neue Form, die ich zuerst in deinem Garten pflanze, .

O Deutschland, wird nicht übel steh 'n in demselben Kranze.

Nach meinem Vorgang mag sich nun mit Glück versuchen Mancher

(Rückert,1882: 200)

Gazel Formu !

ilk kez bahçende yetştirdiğim yeni şekil,

Ey Almanya! zengin çelenginde hiç de fena durmayacak

Bazıları benden sonra bunu, başarı ile denesinler!

Annemarie Schimmel (1922-2003) Erfurt kentinde doğmuştur. Bu kent kendiden önce doğu ile yakından ilgilenen Goethe ve Rückert'in de önemli eserler verdiği tarihi ve kültürel dokusu zengin olan bir kenttir.

Son dönemlerini Bonn'da geçiren dünyaca ünlü doğu bilimci, düşünür, yazar, şair ve bilim kadını Annemarie Schimmel kendini doğu kültürlerinin tanıtılmasına adanmıştır. Bu alanda sayısız yapıtlar ortaya koyarak 2003 yılında Bonn'da ölmüştür. Onun yapıtları, doğu kültürünün batıda tanıtılmasına, kendi iç dünyasının aydınlanmasına ve doğunun batı ile kültürel buluşmasına hizmet etmiştir. Barış ödülünü alma münasebetiyle 1995 yılında yapmış olduğu konuşma bir manifesto niteliğindedir.

Schimmel, henüz 15 yaşında iken Arapça öğrenmeye başlamıştır. Altı doğu dilinden yaptığı sayısız çeviriler, Almanca, İngilizce ve Türkçe 'de yayımlanmıştır. Ankara Üniversitesinde öğretim üyesi iken bir Türk ile evlenerek "Tari" soyadını almış daha sonra boşanmıştır. Annemarie Schimmel (1922-2003): Kültürler arası ilişkilerde önemli bir açılım yapmıştır. Onun, 1995 yılında zamanın Alman Cumhurbaşkanı'nın huzurunda yaptığı konuşmadan bir pasaj alıntılanmak yerinde olacaktır:

“Benim doğu kültürü yanı İslam hakkında oluşmuş görüş ve düşüncelerim, sadece doğu kültürüne ait edebiyat ve sanat eserlerini araştırmak, incelemekten kaynaklanmamakta, aynı zamanda, gittiğim yerlerde, Türkiye, Pakistan, İran, Hindistan, Pakistan gibi ülkelerin insanlarıyla tanışıp kaynaşmaktan, ve beni sevgiyle karşılayan halklarının sıcaklığından oluşmaktadır..... İstanbul’u köşe bucak dolaştım. Bu güzel kenti beş yüzyıl boyunca yazılan şiirlerden tanıdım. Bunlardan Almancaştırdıklarım olmuştur ve Alman okur kitlesine büyük ilgi uyandırmışlardır” (Schimmel,1995:H.85-87).

Burada, Schimmel, Herder’in kendinden yüz yıllar önce söylediklerini kendine rehber edinmiş. Schimmel, ünü sınırlarımızı aşmış dünyaya mal olmuş büyük Mevlana’nın dünyaya tanıtılmasında, özellikle Almanya’da bilinmesi yönünde büyük çabaları göstermiş, bu alanda sayısız eserler ve seminerler vermiştir.

Schimmel, sadece doğu kültürünü araştırmakla yetinmemiş, sayısız çeviriler de yapmıştır. Bunlar arasında edebiyatımızdan yaptığı çeviriler gerçekten çarpıcı ve çeviri yönünden Almanca ’da “mükemmel” uyumla karşılıklarını bulmuştur.

Türk edebiyatından yaptığı çevirilerle de Schimmel yüksek çeviri ve kültür aktarım yeteneğini ortaya koymuştur (Schimmel,1952).

Konuya bilimsel bakan kişileri de, E. Said’e uyguladıkları yöntemler gibi, acımasız biçimde eleştirmişlerdir.

Ancak burada bir noktayı da açıklamak gerekir. Doğu kültürünün, batı ile yüzleşecek ve tartışacak düzeyde alt yapıya sahip olmayışı, onların acımasızca eleştirilerine zemin hazırlamıştır.

Doğu kültürlerinde, en fazla ajite edilmeye müsait unsurlar etnik ve din unsurlarıdır.

İnsan hakları adına yaptıkları sözüm ona çalışmalarla, oradaki etkin unsurlara sahip çıktıklarını savunuyorlar. Oysa orada yüzyıllarca var olan uyumu ve ahengi bozmaya yönelik çabalar sergilemekten öte gidememişlerdir. Bu çabalarla, doğu kültürünün ve medeniyetlerinin, farklı kültürleri ve etnik kökenleri bir arada tutabilme zafiyeti olduğunu göstermeye çalışmaktadırlar. Bu yolda büyük çabalar harcamışlardır.

Oysa bu alanda önemli sınavları, doğu kültürleri ve medeniyetleri tarihte vererek, farklı kültürleri bir arada tutma ve birlikte yaşama örneklerini vermişlerdir. Batı, Oryantalizmi bu açıdan farklı yorumlamıştır. Çalışmalarını daha çok dinsel uygulamalar, ritüeller ve inanç farklılıkları üzerine yoğunlaştırmaları, doğal olarak inanç hassasiyeti olanların tepkisini doğurmuştur.

Ünlü yazarımız Hilmi Yavuz'un tespitine göre, Doğu kültürlerinde kutsallar, her yerde kutsal sayılır. Batı da ise, kutsal daha çok kilisededir ve dışarıda ise "prafandır".

Bu alanda farklı yaklaşımlar, kültürel çatışmaya çağırıştırılmıştır. Doğuda kutsallar, "dokunulmaz" olarak görülürken; batıda bu alana daha geniş açıdan bakılmaktadır. Bunun için her iki kültür, birbirlerinin olumsuz ve çarpık yönlerini araştırıp ölçüsüzce eleştirmek yerine hoşgörü ve anlayışla birbirlerine yaklaşmalıdır.

Ancak, doğulu bilim adamları, batının ölçüsüz ve orantısız eleştirilerine karşı savunma mekanizmaları geliştiremediler ve bilimsel alt yapılarını oluşturmadılar. Bu eksiklikler, kendi zafiyetlerini doğurmuştur. Bu aslında doğunun zafiyetidir.

Büyük kültürlerin ve medeniyetlerin, haksız yorumlara taraf olduğu veya ajite edildiği durumlarda, bilimsel savunma alt yapılar oluşturulmalı ve doğrular tartışılmalıdır.

Oryantalizmin yeniden okunması konusunda, 2006 yılında E. Said anısına yapılan bir Sempozyumda, bu konular genişçe tartışılmış ve araştırılma ortamı doğmuştur. Burada Oryantalizm, medeniyetler kavramı, şimdilerde medeniyetler çatışması, medeniyetler ittifakı konuları tartışmaya açılmıştır. Eğer medeniyetler ittifakına daha fazla şans verilebilse idi bu konuda daha fazla yol alınabilirdi..

Birlikte yaşam (Koexistenz) için, ön yargıların ve bilgi kirliliğinin ortadan kalkması ve kültürlerin birbirlerini daha iyi tanınması gerekmektedir. Doğu-batı bir kafanın iki yarısı gibidir.

İkisi bir bütünü oluşturur. İnsanlık hangisinden vazgeçebilir ki?

Doğu, bilgi eksikliğini, batı da ön yargılarını aşabilse, ittifak olmasa bile hoşgörüyü yaşamımıza daha fazla katabilirdik.

3. Oryantalizmi Yeniden Okumak

Oryantalizmi yeniden okumak çok geç de olsa gerekti ve bunu ilk başlatan Edward W. Said oldu.

Orient sözcük olarak, (lat. oriens, origio, originis, oriri) *yükselen güneş, yükselmek, kaynak köken*, anlamları yanında, daha sonra; *yakın, orta ve uzak doğu, doğu dünyası* olarak anlam kazanmıştır.

Oryantalizm (Doğubilim), doğu dünyasının dillerini, kültürlerini araştıran inceleyen bir bilimdir. Kimi kaynaklarda Doğubilim'e "şarkiyat" bu alanla ilgilenenlere de "şarkiyatçı" denmiştir. Ancak bugün, bu bilime "Doğubilim" ve bu alanda çalışanlara da "Doğubilimci" deniyor.

Gezi, gözlem ve incelemelerin 12. yy.da Haçlı Seferleriyle başlamasına karşın, Oryantalistler, özellikle 18.yy. başlarından sonra ürünlerini ortaya koymuşlardır. O günün şartlarında, 19. yüzyılın başına kadar Doğudan batıya götürülen bilimsel kitapların sayısı 250 bini bulmuştu. İlk çalışma ve incelemeler bu kitaplar ve kaynaklardan yararlanarak ortaya konmuştur.

Artık, günümüzde "Oryantalizm" kavramı farklı biçimde yorumlanmakta ve alımlanmaktadır. Böylece, şimdiye kadar yapılan araştırma ve çalışmalar yeniden değerlendirmeye alınmakta ve birçoğunun yanlı ve "Avrupa merkezli" olarak yapıldığı görülmektedir.

Günümüzde büyük eleştiriler alan Edward Said'in "Orientalizm (1978-1995)" adlı eseri bu açılım Konseptinde yeni görüşler ortaya koymuştur. Çalışma, Doğubilimine eleştirilerin artmasını sağlamış aynı zamanda yol gösterici bir işlev yüklenmiştir. Said'in kitabı, bu alana daha yakından bakma ortamını hazırlaması bakımından önemli bir çalışmadır. Doğubilime daha yakından ve eleştirel bakma olanağı sağlamıştır. Kitap daha çok filozofik açıdan görüşler ortaya koymuştur. Bu bağlamda, Said, Oryantalizmin yeniden okunmasını sağlamış olması bakımından önemli bir isimdir.

Said, bu kitabıyla, Doğubiliminin sadece İngiliz ve Fransızlar tarafından değil, aynı zamanda Almanya'da da bu konuda etkin çalışma ve tesirlerin olduğunu vurgulamıştır. Almanya'da akademik doğubilim çalışmaları 19. yüzyılın başlarından itibaren ürünlerini vermeye başlamıştır. Bu çalışmalarda daha çok Afrika kaynaklı araştırmalar göze çarpmaktadır (Loimeier,2001: 64).

Edward Said ile David Barsamian'nın yaptığı altı söyleşinin yer aldığı "Kültür ve Direniş" (2003) adlı eseri, yukarıda yararlanılan yapıt ile Said, Oryantalizm hakkındaki ezberleri bozan önemli görüş ve tespitlere yer vermektedir.

Doğubilim'den sadece akademik çalışmaların değil aynı zamanda batılı düşünme tarzının da anlaşılması gerektiğine dikkat çekmiştir. Öte yandan, Fransa'nın ve İngiltere'nin sergilediği Doğubilimde,"biz" ve "ötekiler" kavramlarının ağırlıklı olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda genel amaç, batının doğuyu irdelemesi, araştırması kendi potasında yoğurup yönetme ve yönlendirme görüşleri yatmaktadır (Said,1978:2).

Ancak, batının önceden beri yürüttüğü "oryantalizm" politikasının, yoğun eleştiriler ve kendi yanlı bakış açılarından kaynaklanan olumsuzluklardan dolayı, "Doğubilim" yerine "Doğu İncelemeleri" adını tercih ettikleri görülüyor. Bu tanım Bernard Lewis tarafından da benimsenmiştir.

Çünkü oryantalistlerin çoğu, derledikleri ve edindikleri bilgileri kendi düşünce süzgeçlerinden geçirdikten sonra onları kamuoyuyla paylaşıyorlardı. Gözlemlerini ve bilgilerini nasıl anlamak istiyorlarsa o şekilde ifade ediyorlar, aktarıyorlardı. Onlara göre "güzel", "iyi", "hoş" olan her şey ülkelerinde (Batıda) zaten vardı. Bu kavramların zıtları olmalıydı ve bu şekilde kendileri yeni bir şeyler, sıradan olmayan çarpıcı bir şeyler bulmalıydılar. Bununla beraber, 1001 gece masallarının Grimm Kardeşlere ilham kaynağı olması edebiyat alanında olumlu bir gelişme oldu. Zaten yanlı davranış ve görüşler daha çok politik ve dinsel aktarımlarda olmuştur.

Yanlı Oryantalistler, doğunun güçlü olduğu zamanlar iftiracı; güçsüz olduğu zaman da alaycı tutumlar sergilemişlerdir. Bunlara örnek olarak, o zamanlar yazılan ve sahnelenen oyunlarda görmek olasıdır. Batılı araştırmacılar bu yanlı tutumlarını, ulusal yönetim ve sömürgecilikleri adına yapmıyorlardı. Çünkü doğuya yaptıkları gezi ve incelemeler onlar tarafından finanse ediliyordu (Uğur,1993:16).

Ancak günümüzde, her şeye eleştirel bakıldığından ve bilimsel araştırmalar daha kolay yapıldığından, artık yanlı ve karalayıcı çalışmalar ortaya çıkıyor. Bu yüzden "Oryantalizm"e başka bir tanım ve bakış açısı getirilmek isteniyor.

Edward Said (1978/1995) ve Bernard Lewis (2007) bu çalışmalarlarıyla, olaylara daha bilimsel ve eleştirel bakan düşünürler olarak, çalışmaları ve görüşleriyle oryantalizme farklı açıdan bakma ortamı hazırlamışlardır.

Oryantalizmin uğraş alanları olan, Sosyoloji, Tarih, Din, Politika ve Antropolojinin dışında kalan önemli bir alan da Dil ve Edebiyattır. Sunumda, daha çok alman oryantalistlerinden bazılarının dilsel ve edebiyat alanında yaptıkları çalışmalardan örnekler vereceğiz. Burada sözü edilen Alman düşünürlerin diğerlerinden farklı olarak, önyargıdan uzak ve hümanist görüşler sergilediklerine tanık oluyoruz (Öztürk,2009: 233-245).

4. SONUÇ

Avrupa, uzun süren savaşlardan sonra, yeni bir nefes ve huzur bulma çabası içerisine girmişti. Aydınlanma çağında yapılacaklar ve edebiyat alanında işlenmesi gereken konular irdelenmiş halkları heyecanlandıran ve gönülleri rahatlanan eserler büyük edebiyatçılar tarafından ortaya konmuştu.

Hemen hemen her Avrupalı şair, düşünür, eserlerini oluşturmak için, Avrupa kültürünün beşiği olan İtalya'ya Yunanistan'a geziler yapmış ve oralardan ilham almıştır. Olabildiğince eski, antik ve ulusal motifler kullanılmışlar ve artık yeni bir şeyler bulma gereği doğmuştur.

Avrupa için o zaman ilgi çeken bölge “doğu” olmuş ve politikacılar, sosyologlar, Antropologlar ve bunlar dışında düşünür ve edebiyatçılar ilgilerini Doğuya yöneltmiştir.

Edebiyatçılar ve düşünürler dışında doğu ile ilgilenenler, olayları görevlendirildikleri kişi ve kurumların isteği ve arzusu doğrultusunda yürütmüşlerdir. Sonuçta objektif çalışmalar etkin olmamıştır. İlk doğu çalışmaları bu bağlamdadır.

Daha sonra, kendi arzuları veya bilimsel amaçlı doğu çalışmaları yapanlar daha objektif çalışmışlardır. Bunlar arasında, düşünürler (Herder, Haman, F. Schlegel); şair ve yazarlar (Goethe, Rückert, Schimmel, H. Hesse vb.) bilimsel ve hümanist bakış açısını yeğlemişlerdir.

Her iki durumda, yapılan çalışmalar, doğunun zenginlikleri, güzellikleri gibi büyük ölçüde yanlı da olsa, bir şekilde Alman edebiyatına dolayısıyla Avrupa edebiyatına kazanımlar getirmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi Edward Said gibi bilimsel bakış açısıyla yapılan günümüz çalışmaları, daha önce yapılmış olan yanlı araştırma ve gözlemlerin eleştirilmesine yardımcı olmuştur.

Avrupa'nın doğuyu ve doğu kültürünü araştırma merakı daha çok, Osmanlı devletinin yayıldığı ülkelerde zemin bulmuştur. Çünkü dinsel farklılıklar kültürlere de yansımış ve farklı mozaikler meydana gelmişti. Bu olgular, batılı araştırmacıların merakını artırmıştır. Karşı tarafla, yani “öteki” ile yüzleşmek, iyi veya olumsuz yönlerin araştırılması onlar için büyük bir heyecan uyandırmıştır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, çoğu aktarımlar, bir eğlence, alay veya aşağılama aracı olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda Fransız Doğu bilimci Louis Massignon'un sözleri çok çarpıcıdır. “Onların her şeyini tahrip ettik felsefeleri, dinleri bozuldu, derin bir boşluğa düştüler...” (Uğur, 993: 6).

Buna rağmen, yansız ve hümanist çalışma ve aktarmaların daha çok edebiyat alanında gerçekleştiğini görmekteyiz. Her ne şekilde olursa olsun, yapılan çalışmalar, günümüz bilişim çağında, gün yüzüne

çıkmakta, nasıl ve hangi bakış açısıyla ve amaçla yapıldığı daha iyi anlaşılmalı ve nihayetinde eleştirilmelidir.

Oryantalizm, batının doğu üzerine hakimiyet ve egemen olma doktrindir, diyor E. Said. Ona göre, Doğu, batıdan daha zayıf olduğu için bu doktrin daha geniş zemin bulmuştur. Yine Said'e göre, batılı araştırmacılar, doğu kültürlerine kendi kültürlerinden daha fazla zaman ve enerji harcadılar. Uyguladıkları bu çifte standartlardan dolayı, bilim açısından endişe verici boyutlara ulaşmışlardır. Yukarıdaki Massignon'un sözleri bunu doğrulamaktadır. Batılı, araştırmacılar, kendi kültürlerini dominant yani belirleyici, bugünkü tanımla "Avrupa merkezli" olarak kabul ettirmek için, başka kültürlerin olabildiğince olumsuz yönlerini öne çıkarmaya çalışmışlardır. Bu bilimsel bir bakış açısı olmasa gerek.

5. KAYNAKLAR

- ALTALI, Alev (04.02.2009), www.alevaltali.com
- BEDEVİ, Abdurrahman (2010), "Batı Düşüncesinin Oluşumunda İslamın Rolü", İz Yayıncılık, İstanbul
- GERO VON, Wilpert (1969), "Sachwörterbuch der Literatur", A. Körner Verlag, Stuttgart
- GUTAS, Dimitri (2003), "Greek thought arabic culture-Yunanca Düşünce Arapça Kültür", Kitap Yayınevi, İstanbul
- KULA, O. Bilge (09.12.2010), Voltaire'de Türk/İslam İmgesi ve Oryantalizm, S.24
- LOİMEİER, Roman (2/2001), "Edward Said und der deutschsprachige Orientalismus", In "Wiener Zeitschrift f. Kritische Afrikastudien, 2001:64
- MAGON, Leopold (1988), Goethes"West-Östlicher Divan" und Rückerts "Östliche Rosen", Bd I Rückert Gesellschaft, Schweinfurt-Wiesbaden
- ÖZTÜRK/AKAY, (2007), "Mevlana'nın Dayanılmaz Davetine Katılmak, 3f Yayınları, İstanbul
- ÖZTÜRK, İlyas (13-17.11.2009), "Oryantalizimi Almanya'dan Okumak", Uluslararası IX.Dil-Yazın-Değişbilim Sempozyumu, Sakarya

- RÜCKERT, Friedrich (1882), "Gesammelte Poetische Werke in 12 Bden. Bd V", Sauerlaender's Verlag F/M 1882
- SAİD, Edward (1995), Orientalism 1978
- SCHİMMELE, A. (1995), Börsenblatt f. Den deutschen Buchhandel, Heft 83, F/M
- SCHİMMELE, A. (1952), "Die Lyrik des Ostens", Hanser Verlag, München
- SCHİMMELE, A. (1963), "Orientalische Dichtung in der Übersetzung Friedrich Rückerts", Schünemann Verlag, Bremen
- SPIES, Otto (13.05.1946), "Doğu Kültürünün Avrupa Üzerindeki Tesirleri", Braunschweig KANT Yüksek Okulu
- UĞUR, Müçteba (Çev.) (1993), "Oryantalizm ve Oryantalistler" Beyan Yayınları, İstanbul
- VERMEER, J. Hans (1996), "Das Übersetzen im Mittelalter Bd 1 " Textkontext, Heidelberg
- YILDIZ, Aytaç (2007), Bernard Lewis: "Oryantalizm Sorunu", içinde "Oryantalizm Tartışma", Doğubatu Yayınları, Ankara